

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJNY

QUARTERLY INFORMATION BULLETIN

CONCERNING THE PROTECTION OF NATURE IN POLAND

WYDAWNICTWO BIURA DELEGATA MINISTRA W. R. i O. P. DO SPRAW OCHRONY PRZYRODY

KWARTAŁ IV. 1933.

KRAKÓW, LUBICZ 46.

SPRAWOZDANIE

z XVII-go Zjazdu Państwowej Rady Ochrony Przyrody, odbytego w dniu 13 stycznia 1934 r. w sali konferencyjnej Ministerstwa W. R. i O. P. w Warszawie (al. Szucha 25).

Obecni: a) Podsekretarz Stanu Ks. prof. dr B. Zongolowicz.

b) Członkowie P. R. O. P.: Przewodniczący, prof. dr W. Szafer (Kraków), p. J. Bułhak (Wilno), prof. dr S. Dziubałowski (Warszawa), prof. dr W. Goetel (Kraków), prof. dr J. Grochmalicki (Poznań), prof. dr. B. Hryniewiecki (Warszawa), prof. inż. A. Kozikowski (Lwów), prof. dr S. Kreutz (Kraków), prof. dr S. Kulczyński (Lwów), inż. S. Kurczyn (Nowoświęciany), prof. dr M. Limanowski (Wilno), geolog P. I. G. p. S. Malkowski (Warszawa), prof. dr J. Paczoski (Poznań), prof. dr M. Siedlecki (Kraków), prof. dr J. Smoleński (Kraków), dr J. Sokołowski (Rawicz), doc. dr M. Sokołowski (Warszawa), A. hr. Starzeński (Kościelec), prof. dr S. Wierdak (Lwów), prof. dr A. Wodziczko (Poznań).

c) Reprezentanci Ministerstwa:

Z ramienia Ministerstwa W. R. i O. P.: dyrektor Departamentu Ogólnego dr M. Mendys; naczelnik Wydziału Nauki i Szkół Wyższych p. J. Stypiński; naczelnik Wydziału Wychow. Fiz. p. J. Błoński; generalny konserwator p. J. Remer; wizytator min. p. L. Eckert; radca min. p. W. Woydyno; referendarze: p. J. Karpowicz, p. B. Kossuthówna i dr J. Przeworska.

Z ramienia Ministerstwa Spraw Zagranicznych: radca min. dr J. Fryling; radca min. p. M. Wortmanowa.

Z ramienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych: radca min. inż.-arch. E. Madurowicz; radca min. p. E. Sankowski.

Z ramienia Ministerstwa Spraw Wojskowych: kpt. W. Kuncewicz (P. U. W. F. i P. W.); rtm. E. Woyzbun.

Z ramienia Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych: dyrektor naczelny L. P. inż. A. Loret, radca min. inż. J. Kłoska; referendarz inż. J. Kostyrko, (Zakł. Dośw. L. P.); referendarz inż. W. Płoński (Zakł. Dośw. L. P.).

Z ramienia Ministerstwa Komunikacji: radca min. p. S. Lenartowicz; radca min. dr M. Orłowicz; radca min. inż. J. Wiśnicki; dyrektor Muzeum Kolejowego p. S. Witoszyński.

Z ramienia Ministerstwa Opieki Społecznej: radca min. inż. M. Heyman; referendarz dr J. Filipczak; referendarz p. M. Skorzevska.

Z ramienia Ministerstwa Poczty i Telegrafów: radca min. p. S. Ziemiński.

d) Z ramienia Komisji Parku Narodowego w Pieninach: przewodniczący, wiceminister W. Leśniewski.

e) Delegaci Urzędów Wojewódzkich: konserwator okr. dr J. Kluss (Warszawa); konserwator

okr. dr K. Piwocki (Lublin); konserwator okr. dr T. Sawicki (Warszawa); konserwator okr. inż.-arch. B. Treter (Kraków).

f) Delegaci Dyrekcyj L. P.: inż. W. Chwalibogowski (Warszawa); inż. L. Huszcza (Wilno); kierownik Parku Narodowego w Białowieży inż. J. J. Karpiński; inż. E. Lachmajer (Radom); inż. E. Niepokójczycki (Warszawa); kierownik Parku Narodowego w Pieninach inż. T. Owczarzak (Lwów); inż. J. K. Stachowicz (Lwów).

g) Delegaci instytucji i towarzystw naukowych: Kasa im. Mianowskiego: Prof. dr W. Baer; dyrektor F. Dzik, Liga Ochrony Przyrody: por. W. Romanow (Zarząd Główny i Oddział Krakowski), prof. dr T. Wolski (Zarząd Główny); Małopolskie Towarzystwo Łowieckie: p. A. hr. Starzeński; Państwowe Muzeum Archeologiczne: prof. M. Jakimowicz; Państwowe Pedagogium: p. S. Lewandowska; Polskie Towarzystwo Geologiczne: prof. dr Stefan Kreutz; Polskie Towarzystwo Krajoznawcze: dr J. Kolodziejczyk, p. A. Patkowski; Polskie Towarzystwo Tatrzańskie: mgr. W. Mileski; Polski Oddział Międzyn. Towarzystwa Ochrony Żubra: dr J. Zabiński; Polski Związek Entomologiczny: prof. inż. A. Kozikowski; Towarzystwo Przyjaciół Huculeczczyzny: rtm. E. Woyzbun; Warszawski Klub Narciarski: plk. S. Barzykowski; Wojskowy Instytut Geograficzny: mgr. J. Młodziejowski; Związek Leśników: inż. G. Chmielewski, inż. M. Nagalcyński; Związek Polskich Towarzystw Turystycznych: p. S. Osiecki.

h) Goście: dr R. Kobendza, p. M. Minchejmerowa i prof. F. Staff i in.

i) Delegaci P. R. O. P.: prof. W. Augustynowicz (Żywiec); p. W. Cyglerowa (Płock); inż. J. Haładej (Mielec); prof. S. Kostecki (Trembowła); dr Z. Koźmiński (Wigry); p. M. Mniszek-Tchorznicki (Hruszniew).

j) Personel Biura Delegata i sekretarze Komitetów P. R. O. P.: kier. Biura Del. p. W. Kulczyńska (Kraków); p. E. Grabda (Warszawa); dr W. Rewieńska (Wilno); p. J. Treszka (Lwów); p. J. Urbański (Poznań).

Otwarcie Zjazdu.

O godzinie 9.45 otworzył Zjazd w zastępstwie Pana Ministra W. R. i O. P. Podsekretarz Stanu Ks. prof. dr Bronisław Zongolowicz. Po powitaniu obecnych omówił dorobek prac Rady w r. 1933, wyrażający się w następujących najważniejszych zdobyczach:

Pierwszą jest uchwalenie przez Radę Ministrów projektu ustawy o ochronie przyrody, który Rząd Rzeczypospolitej wniósł już do Sejmu. Bliskie zatem realizacji jest pomyślnie załatwienie tej sprawy, której P. R. O. P. poświęciła kilka lat usilnej pracy i za-

biegów. Wyraził nadzieję, że ustawa zadowolni zarówno członków Rady jak i miłośników idei ochrony przyrody. Drugą zdobyczą jest fakt nabycia przez Skarb Państwa ok. 8.000 ha obszaru dóbr tatrzańskich Fundacji Kórnickiej na park narodowy, trzecią otwarciem Parku Narodowego w Ludwikowie pod Poznaniem. Czwartą wreszcie jest okólnik Ministra W. R. i O. P. do Kuratorów okręgów szkolnych o współpracy władz szkolnych z organami ochrony przyrody. Zasadą naczelną okólnika jest postulat doniosłej wagi, a mianowicie moralne znaczenie idei ochrony przyrody. P. R. O. P. i Ministerstwo są tu w zupełnej harmonii: celem wspólnych zabiegów, którym wyraz daje okólnik, jest dążenie do unormowania stosunku człowieka do przyrody. Moralne znaczenie idei ochrony przyrody tkwi w tem, że jest ona w mocy opanować instynkty niszczycielskie natury ludzkiej w stosunku do przyrody, wpoić w duszę pragnienie ochrony przyrody i pielęgnowania jej tworów, utrwalić przychylne nastawienie człowieka do przyrody i obudzić wreszcie jej ukochanie, które w miarę wzrostu uczucia potęguje treść psychiki duszy ludzkiej. Okólnik ogarnie cztery miliony polskiej dziatwy szkolnej, która go wykona przy pomocy nauczycielstwa. On to sprawi, że przyszłe pokolenie będzie lepiej psychicznie nastawione do przyrody niż pokolenie obecne. Zaznaczył, że Ministerstwo przypisuje okólnikowi temu, który wynikał z propagandowej działalności Rady, duże znaczenie i wyraził nadzieję, że przy umiejętnej realizacji da on piękne wyniki.

Kończąc, oświadczył, że nie będzie mógł brać udziału w obradach Rady do końca, a ograniczy się tylko do wysłuchania części sprawozdawczej i złożył Zjazdowi życzenia pomyślnych obrad.

W odpowiedzi na przemówienie Księdza Wiceministra Żongolłowicza, prof. Szafer — przed odczytaniem sprawozdania — złożył Mu imieniem członków Rady podziękowanie za wypowiedziane przez Niego słowa, dowodzące jak dobrze odczuwa cele i dążenia Rady. Zupełna ideowa harmonja, jaka od lat panuje między Ministerstwem a Radą Ochrony Przyrody, sprawiła, że Rada mogła zyskać zdobycze w dziedzinie ochrony przyrody. Wyraził gorącą wdzięczność Ministerstwu W. R. i O. P. oraz tym czynnikom rządowym, które spowodowały wniesienie do Sejmu projektu ustawy ochrony przyrody. Osobno podziękował za wydanie okólnika do kuratorów szkolnych. Uczyniło to samo Ministerstwo. a uczyniło tak, jak to było największym pragnieniem Rady. Wreszcie podkreślił słusność zapatrywań Księdza Wiceministra, który tak wielką wagę przypisuje idei ochrony przyrody w stosunku do duszy ludzkiej, podnosząc ją i uszlachetniając.

Następnie odczytał sprawozdanie z działalności P. R. O. P. oraz jej organów t. j. Komitetów we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie, delegata Rady dla spraw pogranicznych parków narodowych, a także delegatur okręgowych i delegatów powiatowych w r. 1933 (wydane drukiem jako nr. 35 osobnych wydawnictw Rady, str. 24).

Po opuszczeniu sali obrad przez Księdza Wiceministra objął prof. Szafer przewodnictwo Zjazdu i zagaił

Dyskusję nad sprawozdaniem.

Praca ustawodawcza. — Prof. Siedlecki odczytał przygotowany wspólnie z doc. K. Wodzieckim projekt ustawy o ochronie ptaków nielownych, obejmujący 13 paragrafów i 2 aneksy. Do wydania tej ustawy Rząd Rzplitej zobowiązany jest w konsekwencji przystąpienia Polski do konwencji paryskiej z r. 1902 o ochronie ptaków pożytecznych dla rolnictwa. W sprawie tej powzięto jednomyślną uchwałę, że Rada prześle w najbliższym czasie projekt ustawy do zaopiniowania wszystkim swoim członkom, poczem wybraną zostanie komisja, która zajmie się szczegółowym opracowaniem projektu.

Następnie dyskutowano na temat ustawy o ochronie przyrody (profesorowie Goetel, Limanowski, Szafer i Wodzieczko), przyczem prof. Goetel wypowiedział się za koniecznością wyrażenia przez członków Rady i sympatyków idei ochrony przyrody wszystkich sił w celu właściwego poinformowania o znaczeniu tej ustawy i przychylnego do niej usposobienia członków Sejmu i Senatu, m. in. ze względu na problem polsko-czechosłowackich parków narodowych, tak obecnie aktualny (wniosek nr. 1). Prof. Wodzieczko zgłosił wniosek (nr. 2) w sprawie ustawodawstwa chroniącego przyrodę ze względów higieny społecznej, który jednogłośnie uchwalono.

Działalność instytucji społecznych na polu ochrony przyrody. — P. A. Patkowski wystąpił z zarzutami, że P. R. O. P. przywiązuje niedostateczną wagę do działalności instytucji społecznych na polu ochrony przyrody. czego dowodem jest fakt, iż ani w roczniku XIII «Ochrony Przyrody» ani w sprawozdaniu z działalności Rady niema wzmianki o czynnościach Komitetu Ochrony Puszczy Jodłowej, jak również, że niedość uwagi poświęca tak cennemu obiektowi, jakim są Góry Świętokrzyskie, — że wciągając do akcji ochrony przyrody młodzież, za mało myśli o treści a za dużo o formie, oraz że nie docenia ważności badań naukowych, zwłaszcza badań regionalnych. W odpowiedzi na te zarzuty wyjaśnił prof. Szafer, że jako przewodniczący Rady obowiązany jest do zdawania sprawy z czynności tej instytucji, a nie instytucji społecznych, że o ile chodzi o akcję wśród młodzieży, to Rada wkłada w nią tyle wysiłków, na ile ją stać przy minimalnych środkach, jakimi rozporządza. Zaznaczył, iż stoi na stanowisku, że w tej dziedzinie Rada winna dawać tylko inicjatywę, pozostawiając szersze pole działania powołanym do tego instytucjom społecznym (jak Liga Ochrony Przyrody i in.). Prace naukowe, dotyczące ochrony przyrody w całej Polsce, popiera Rada w miarę rozporządzalnych funduszków (*vide* rozprawy w rocznikach «Ochrony Przyrody» i wydawnictwa monograficzne, których nr. 2 o roślinności Babiej Góry ukazał się

w druku w r. 1933). Przemówienie swe zakończył apelem, aby p. Patkowski nie wymagał za dużo od Rady, która nie jest powołana do tego, aby sama — bez instytucji społecznych — dźwigała na sobie cały ciężar pracy na polu ochrony przyrody. W związku z powyższymi sprawami uchwalono wniosek nr. 3.

Współpraca z Ministerstwami. — Prof. Szafer zwrócił się do obecnego na Zjeździe delegata Ministerstwa Komunikacji z prośbą o przychylnie rozważenie omówionego w sprawozdaniu projektu umieszczania w urzędowym rozkładzie jazdy kolei państw., obok nazw miejscowości, posiadających szczególnie interesujące zabytki historii, budownictwa lub przyrody, znaczków zwracających na to uwagę.

Stosunki P. R. O. P. z zagranicą. — Profesorowie Siedlecki i Szafer omówili kwestję reorganizacji Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli (do którego powstania Polska dała inicjatywę) i zaznaczyli, że będzie ona przedmiotem rozważań czynników rządowych na specjalnej konferencji, zwołanej przez Ministra W. R. i O. P. W toku dalszej dyskusji, w której zabierali głos dr Orłowicz i prof. Smoleński, podniesiono sprawę innych międzynarodowych instytucji ochrony przyrody oraz międzynarodowych kongresów ochrony przyrody, w których brali udział członkowie Rady, występując na ostatnim z nich (II-gim) z wnioskiem (prof. Siedlecki) w sprawie konieczności zorganizowania międzynarodowej instytucji ochrony przyrody, i podając zasady jej organizacji. Prof. Wodziczko wypowiedział zapatrywanie iż pożądane jest aby na najbliższym (III-cim) kongresie, który ma się odbyć w Brukseli, Polska zgłosiła wniosek o zwołanie następnego kongresu do Polski. Projekt ten rozważy Wydział Rady.

Prof. Goetel omówił znaczenie obrad Komisji Polskiego Pienińskiego Parku Narodowego oraz Czechosłowackiego Rezerwatu Przyrodniczego, które odbyły się w Krościenku w dniach 3 i 4 października 1933 r., oraz w Krakowie w dniach 8 i 9 stycznia b. r.

Odczyty o ochronie przyrody. — P. Mniszek-Tchorznicki zagaił dyskusję na temat potrzeby wystarania się w Radju polskim o to, iżby dwa razy w miesiącu wygłaszane były krótkie, 15-minutowe odczyty o ochronie przyrody. Ponieważ p. Tchorznicki oświadczył gotowość podjęcia starań o realizację tego projektu, Przewodniczący upoważnił go do tego. W sprawie tej zabierali głos nadto: profesorowie Siedlecki i Szafer.

Sprawy wydawnicze. — Doc. M. Sokołowski wystąpił z wnioskiem (nr. 4), aby P. R. O. P. wydała jako osobne wydawnictwo artykuł prof. Szafera o parku natury na Polesiu, który to wniosek uchwalono — na propozycję prof. Szafera — z tą zmianą, że artykuł ujęty szerzej i bogato ilustrowany przygotowuje do druku prof. Kulczyński, znający najlepiej ten przedmiot.

Ochrona przyrody w szkole. —

W związku z okólnikiem Ministra W. R. i O. P. do Kuratorów O. S. poruszono potrzebę porozumienia się Przewodniczącego Rady z Ministerstwem W. R. i O. P. w sprawie ustalenia zakresu i sposobu współpracy Rady z władzami szkolnymi i poinformowania o tem Komitetów P. R. O. P. Omówiono następnie potrzebę propagandy wydawnictw Rady wśród nauczycielstwa i informowania go o aktualnych sprawach w dziedzinie ochrony przyrody, przyczem prof. Szafer zauważył, iż to ostatnie zadanie mogłaby spełniać Liga Ochrony Przyrody, gdyby posiadała poparcie finansowe zgłaszających swoje przystąpienie do Ligi kół młodzieży szkolnej i nauczycielstwa. W powyższej sprawie zabierali głos oprócz prof. Szafera pp. W. Cyglerowa, dr J. Domaniński, prof. S. Dziubałowski, dr Jan Sokołowski, doc. Marjan Sokołowski, oraz prof. Wodziczko.

Działalność Komitetów P. R. O. P. — 1) W uzupełnieniu sprawozdania prof. Szafera, prof. Hryniewiecki, jako przewodniczący Warszawskiego Komitetu Rady oraz Prezes Ligi Ochrony Przyrody, podkreślił znaczenie: a) akcji Komitetu w obronie lasów podmiejskich, b) faktu przystąpienia przez Ligę i Komitet do urządzenia stałej wystawy ochrony przyrody w Warszawie, co umożliwi współpracę na polu ochrony przyrody z młodzieżą szkolną stolicy w związku z okólnikiem Pana Ministra W. R. i O. P., c) starań Komitetu o utworzenie rezerwatu lasu liściastego w Klembowie, d) wykonanych przez Komitet prac nad ochroną parków w Warszawie i okolicy, e) rozpoczęcia przez Ligę druku pracy dra Jana Sokołowskiego o ptakach ziem polskich, którą postanowiono wydawać zeszytami, aby umożliwić jej nabycie szerokim kołom czytelników.

2) Prof. S. Wierdak zgłosił wniosek (nr. 5) członek Lwowskiego Komitetu Rady, dra R. Kuntzego, w sprawie poczynienia starań o uratowanie rasy bobra czarnego (którego jeden okaz żyje w ogrodzie zoologicznym w Grodnie) w drodze planowej hodowli.

Prof. A. Kozikowski zwrócił się z prośbą do prof. Szafera o podjęcie kroków w celu wydania monografji bobra w Polsce, nad przygotowaniem której pracuje prof. E. Schechtel.

Turystyka a ochrona przyrody.

Obszerny referat pod powyższym tytułem wygłosił radca dr M. Orłowicz. Zaznaczył on na wstępie, że oceniając turystykę z punktu widzenia nie tylko kulturalnego ale i ekonomicznego, jako źródło dochodów dla niektórych przedsiębiorstw (np. komunikacyjnych i t. zw. przemysłu turystycznego), oraz jako jeden z czynników wpływających na poprawę bilansu płatniczego Państwa przez ściąganie do kraju turystów obcych, musi się chronić wszystko, co stanowi t. zw. atrakcje turystyczne, a zatem krajobraz pięknych okolic, oraz osobliwości i zabytki przyrody. Wobec tego akcja zmierzająca do powyższego celu spotkać

się musi z jaknajwyższym poparciem, zarówno ze strony organizacji turystycznych, jak i władz powołanych do opieki nad turystyką.

Omówił w dalszym ciągu życzliwy stosunek do ochrony przyrody organizacji i towarzystw turystycznych zagranicznych (np. Touring-Kluby francuski i włoski, Kluby alpejskie), międzynarodowych kongresów i towarzystw alpinistycznych, oraz polskich organizacji turystycznych i związków sportowych, takich, jak Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, Polski Touring-Klub, Podolskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Wołyńskie Towarzystwo Krajoznawcze i Opieki nad Zabytkami Przeszłości, związek «Przyjaciół Przyrody», Polski Związek Narciarski i Żydowskie Towarzystwo Krajoznawcze. Życzliwy stosunek do ochrony przyrody wyraża się w przystąpieniu największych z wymienionych towarzystw (P. T. T. i P. T. K.) do Ligi Ochrony Przyrody, — w częstem wydawaniu dla członków instrukcyj, dotyczących ochrony przyrody i zachowywania się w górach. Zaznaczył jednakowoż, że w Polsce ilość zorganizowanych turystów jest mała i że wskutek tego towarzystwa turystyczne nie mają wpływu na liczne rzesze niezorganizowanych turystów. Podkreślił również fakt interesowania się przez sfery turystyczne inwentaryzacją zabytków przyrody; stoją one na stanowisku, iż inwentaryzacja ta jest jedną z podstaw opracowywania dobrych przewodników turystycznych.

W zakończeniu podkreślił, iż Władze Państwowe, powołane do opieki nad turystyką i jej propagandą, doceniają należycie celowość akcji zmierzającej do ochrony przyrody i krajobrazu i usilnie ją popierają. Przytoczone fakty dają podstawę do nadziei, iż koordynacja ta nie osłabnie w przyszłości, lecz wzmocni się, a wzmocnienie to leży w interesie zachowania dla teraźniejszego i przyszłego pokolenia najcenniejszych wartości, które posiada Polska jako teren turystyczny.

Koreferat na temat stosunku turystyki do ochrony przyrody wygłosił doc. M. Sokołowski, który omówił na wstępie potrzebę unifikacji gospodarki turystycznej w zakresie inwestycji w Karpatach. Zwrócił uwagę na zwiększanie się w szybkim tempie ilości organizacji turystycznych o rozmaitych celach działania, gospodarujących na terenie Karpat. Rezultatem tego jest wznoszenie nowych schronisk, budowa ścieżek, skoczni narciarskich i trybun, organizacja zawodów (biegi, skoki), uprawianie sportu kajakowego, organizacja obozów i kursów przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego, a wreszcie — dla celów ekonomicznych — budowa dróg i kolejek, rozbudowa lotnisk, rozwój przemysłu ludowego, etc. Wprawdzie liczne z tych organizacji mają w swych statutach postanowienia dotyczące ochrony przyrody, ale ponieważ stosowanie się do nich zależy od ludzi, którzy w różnym stopniu mają zrozumienie dla tej idei, przeto zdać sobie należy sprawę z tego, iż działania ich może nieraz przynieść uszczerbek piękności krajobrazu (n. p. przeładowanie pewnych terenów schroniskami, nieregulowanie

kwestji stylu przy ich budowie, jakoteż sposobu przeprowadzenia i znakowanie ścieżek, zbyt daleko posunięte udogodnienia turystyczne i t. d.).

Aby usunąć ten stan rzeczy należałoby:

1) dążyć do zapobiegania nadmiernemu rozdrabnianiu się ruchu turystycznego t. j. powstawaniu małych a licznych towarzystw, a przeciwnie dążyć do skupiania go w już istniejących większych towarzystwach, przez zakładanie raczej ich oddziałów, kół, sekcji, a nie samodzielnych organizacji;

2) dążyć do skoordynowania gospodarki turystycznej i poddania jej pewnej kontroli przez Państwową Radę Ochrony Przyrody (wniosek nr. 6);

3) postarać się o wydanie przez P. R. O. P. oficjalnego afisza o zachowaniu się w czasie wycieczek, przeznaczzonego dla klubów sportowych, szkół, schronisk, kolei, urzędów związanych z turystyką i t. p.

W dyskusji, jaka wywiązała się po wygłoszeniu powyższych referatów, zabrał głos p. A. Pałkowski, którego zdaniem należałoby ruch turystyczny, mający podłoże głównie praktyczne, oprzeć na masowym ruchu krajoznawczym, wyrosłym na gruncie ideowego stosunku naszego do ziemi i kultury polskiej. Jedną z dróg wiodących do tego celu byłoby rozpowszechnienie broszury J. G. Pawlikowskiego p. t. «Kultura a natura», którą należałoby ponownie wydać drukiem, gdyż pierwszy nakład jest zupełnie wyczerpany (wniosek nr. 7). Następnie p. J. Remer zauważył, że może nadszedł już czas, aby pomyśleć o stworzeniu i nadaniu form prawnych wyższej jednostce, którą nazwał «nadbudową», a która jednoczyłaby w sobie ochronę przyrody, zabytków sztuki i swojszczyzny.

W dalszym ciągu dyskutowano (profesorowie Goetel i Limanowski, mgr. Mileski, dr Orłowicz, p. Osiecki, doc. Sokołowski i profesorowie Szafery i Wodiczko) na temat Parku Narodowego Tatrzańskie. Z powodu masowego ruchu turystów, zwłaszcza niezorganizowanych (żaden kraj w Europie nie posiada tak małego procentu turystów zorganizowanych jak Polska), Tatry są niszczone i zachodzi konieczność roztoczenia nad nimi specjalnej opieki. Uczynią to przedewszystkiem Państwowe Władze Leśne. Byłoby jednak pożądanym, aby co rychlej stworzyć specjalną straż górską, w skład której wchodziłyby także czynniki obywatelskie, któraby miała prawo ściągania mandatów karnych za przekroczenia w postaci niszczenia flory, fauny, zaśmiecania gór i t. d. Pałką jest sprawa uregulowania inwestycji w górach (zwłaszcza budowy schronisk, ścieżek, tablic pamiątkowych i t. p.); byłoby pożądanym, aby w tym względzie Rada miała głos decydujący. Wkońcu wyrażono zgodną opinię w sprawie potrzeby opublikowania w prasie odpowiedzi P. R. O. P. na artykuł zamieszczony w numerze 13 z 13. I. 1934 r. Ilustr. Kurjera Codziennego p. t. «Park Narodowy czy niewola babilońska Tat», a to celem sprostowania przytoczonych w nim licznych szczegółów i niezgod-

nych z faktycznym stanem rzeczy. Wkońcu zaznaczono, że P. R. O. P. stoi na stanowisku zorganizowania Tatrzańskiego Parku Narodowego dla ruchu turystycznego z ograniczeniem jedynie pewnych terenów (n. p. dolina Pańszczyca), które będą traktowane jako rezerwy ścisłe.

Fizjotaktyka, jej stosunek do innych nauk i znaczenie w wychowaniu.

Prof. A. Wodniczko wygłosił odczyt pod wyższym tytułem. Historję rozwoju ochrony przyrody podzielił na następujące okresy: pierwszy, zapoczątkowany w latach 80-tych ub. stulecia, nazwał okresem propagandy jednostek, drugi (z przed 25 lat), z doby działalności H. Conwentza, okresem konserwatorskim, trzeci, z czasu wielkiej wojny (trwający do dziś) okresem ochrony przyrody jako całości. Następnym, czwartym, będzie okres regulowania życia przyrody, w którym człowiek będzie miał udział, kształtując przyrodę i ustosunkowując się do niej w sposób planowy i zorganizowany. Choć żyjemy w okresie «nowoczesnej ochrony przyrody», wyrosliśmy — zdaniem mówcy — z terminu «ochrona przyrody», któremu odpowiada wcześniejsze stadjum. Uświadomili to już sobie Niemcy, tworząc szereg nowych terminów, m. in. «Landschaftsgestaltung», «Wissenschaftlicher Naturschutz» i t. p. i organizując instytuty: n. p. «Institut für Heimatforschung». Jesteśmy świadkami tworzenia się nowej nauki społecznej, dla której trzeba nowej nazwy; proponuje, by nazwać ją fizjotaktyką t. j. nauką o stosunku człowieka do przyrody, którą dzieli na szereg gałęzi.

O ile chodzi o znaczenie fizjotaktyki w wychowaniu, to zdać sobie musimy sprawę z tego, że bez określenia stosunku człowieka do przyrody niema wychowania, ale dziś jeszcze stosunek ten nie jest właściwy. Stosunek ten winien się zmienić na chrześcijański, człowiek winien być w stosunku do przyrody niejako jej starszym bratem (archebiontem). Zakończył słowami: «bez związku z ziemią niema prawdziwej kultury. Ludy i ludzie niezwiązani z ziemią nigdy nie byli szczęśliwi i nigdy szczęścia żadnemu narodowi nie przynieśli». Zgłoszone przez prof. Wodniczke w związku z powyższym referatem wnioski nr. 7 i 8 zostały uchwalone.

W dyskusji, jaka wywiązała się po tym odczycie, zabierali głos profesorowie Dziubałtowski, Kreutz, Limanowski, Smoleński, Sokółowski, Szafer, Wierdak i Wodniczko, oraz p. Remer. Poruszono w niej m. in. kwestję terminologii nauki stosunku człowieka do przyrody, jej stosunku do innych nauk, w szczególności zaś sprawę odnoszenia się do niej młodzieży. Zdaniem prof. Szafera młodzież powołana jest do tego, by oprzeć ochronę przyrody na tej nowej, szerokiej i idealnej podstawie, której ramy zakreślił prof. Wodniczko. My jesteśmy pokoleniem, należącym do tego etapu rozwoju idei ochrony przyrody,

którego praca polega na walce o całość przyrody («policją w służbie ochrony przyrody»). W idealizmie naszej młodzieży — zauważył prof. Smoleński — który jest nieco odmienny od tego, w jakim wzrosło nasze pokolenie, jest miejsce dla ochrony przyrody, pojętej jako stosunek człowieka do przyrody i przyrody do człowieka, możemy więc mieć nadzieję, że młodzież nie zawiedzie naszych nadziei, pokładanych w niej w związku z ideą, której służymy.

XVII-ty Zjazd P. R. O. P., którego obrady trwały do godziny 22 (z przerwą między godziną 13 a 16), zakończył prof. Szafer apelem do wszystkich obecnych, aby w nadchodzącym, 15-tym roku działalności Rady zjednoczyli wszystkie siły w celu zdobycia tego, co w tym roku musimy osiągnąć: ustawy o ochronie przyrody i ostatecznej realizacji Tatrzańskiego Parku Narodowego. Do tego celu wiedzie droga przedewszystkiem przez mocne szerzenie naszej idei, która przedstawiając wartości naukowe, kulturalne i moralne, ma wszelkie prawo do tego, by wpływać na kształtowanie duszy Narodu.

Wnioski uporządkowane według toku dyskusji.

Wniosek nr. 1 (profesorowie Szafer i Wodniczko).

XVII Zjazd P. R. O. P. przyjął z radością do wiadomości fakt uchwalenia przez Radę Ministrów w dniu 1 stycznia 1934 r. projektu ustawy o ochronie przyrody. Zjazd zwraca się do Ciał Ustawodawczych Rzeczypospolitej z prośbą, aby zechciały one jaknajszybciej zająć się tą ustawą, której rychłe wydanie uznaje za konieczność państwową.

Wniosek nr. 2 (prof. Wodniczko).

XVII Zjazd P. R. O. P. wskazuje na pilną potrzebę powstania osobnego ustawodawstwa, chroniącego przyrodę ze względów higieny społecznej i prosi Ministerstwo W. R. i O. P. o dalszą inicjatywę w Ministerstwach Spraw Wewnętrznych i Opieki Społecznej w celu przygotowania i zrealizowania projektów nowych ustaw, względnie nowelizacji ustaw obowiązujących, a mianowicie:

- a) o normach zieleni przy zabudowywaniu osiedli,
- b) o ochronie zadrzewień i brzegów wód w okolicy większych miast,
- c) o planowaniu kraju.

Wniosek nr. 3 (profesorowie Goetel i Szafer).

XVII Zjazd P. R. O. P. wyraża radość z powodu postępu prac Komitetu Ochrony Puszczy Jodłowej na terenie Gór Świętokrzyskich i aby umożliwić większe zbliżenie i dalszą ścisłą współpracę, prosi Prezydium Rady o powierzenie Komitetowi zbiorowej delegatury na obszarze tych gór, na co obecny na Zjeździe przewodniczący tego Komitetu, prof. B. Hryniewiecki, wyraził swą zgodę.

Wniosek nr. 4 (doc. Sokółowski i prof. Szafer).

XVII Zjazd P. R. O. P. prosi Prezydium Rady o wydanie drukiem jako «osobnego wydawnictwa»

artykułu o parku natury na Polesiu, który napisze Prof. S. Kulczyński.

Wniosek nr. 5 (prof. Wierdak).

XVII Zjazd wzywa Prezydium Państwowej Rady Ochrony Przyrody do porozumienia się z Dyrekcją Ogrodu Zoologicznego w Grodnie, z odpowiednimi władzami leśnymi i ewent. dyrekcjami ogrodów zoologicznych w Warszawie i Poznaniu w sprawie podjęcia kroków mających na celu uratowanie melanistycznego genotypu bobra przez hodowlę, pochodzącą ze skrzyżowania osobnika grodzieńskiego z osobnikami typowo ubarwionymi, prowadzoną przy uwzględnieniu praw genetyki.

Wniosek nr. 6 (doc. M. Sokołowski).

XVII Zjazd P. R. O. P. prosi Prezydium Rady o podjęcie kroków w celu unormowania kwestji inwestycji turystycznych (schronisk, ścieżek) w całych Karpatach Polskich w tym duchu, by żadna z tych inwestycji nie mogła być przeprowadzona bez uprzedniej wiedzy i zgody P. R. O. P.

Wniosek nr. 7 (prof. Wodzieczko).

XVII Zjazd P. R. O. P. wychodząc z założenia, iż rozpowszechnienie broszury J. G. Pawlikowskiego p. t. «Kultura a natura» mogłoby oddać duże usługi sprawie uświadczenia szerokich kół turystycznych o tem, jakim winien być stosunek człowieka do przyrody i kultury, prosi Prezydium Rady, aby w swój program wydawniczy wstawiło wydanie drukiem tej broszury.

Wniosek nr. 8 (prof. Wodzieczko).

XVII Zjazd P. R. O. P. uważa za pożądane stworzenie na jednym z naszych uniwersytetów katedry ochrony przyrody.

Wniosek nr. 9 (prof. Wodzieczko).

XVII Zjazd P. R. O. P. popiera projekt organizowania przy naszych szkołach wyższych Instytutów Ochrony Przyrody.

Sekretarz:

Wanda Kulczyńska.

Przewodniczący:

Prof. Dr Władysław Szafer.

*

*

*

A. OKÓLNIAK MINISTERSTWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO NR. 151

z dnia 26 października 1933 r. (I Pol—1416/33) o współpracy władz szkolnych z Organami Ochrony Przyrody.

W celu jaknajszerszego upowszechnienia idei ochrony przyrody wśród młodzieży szkolnej, z uwagi na szczególne idee tej wartości moralne i materialne dla Państwa, zechcą Panowie Kuratorowie wszcząć odpowiednią akcję, któraby pozwoliła w danym zakresie osiągnąć na terenie szkół wszelkiego typu praktyczne wyniki.

Za zasadniczy w tym względzie moment uważam ściśle współdziałanie władz szkolnych z organami ochrony przyrody, przewidzianymi rozporządzeniem

Rady Ministrów z dnia 10 czerwca 1925 r. o trybie załatwiania spraw ochrony przyrody, wchodzących w zakres działania Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Monitor Polski ex 1925 r. Nr. 141 poz. 269), — który to kontakt zechcą Panowie Kuratorowie w pierwszym rzędzie nawiązać.

Pozatem zalecam w szczególności zainteresowanie ogółu nauczycielstwa ideą ochrony przyrody oraz organizowanie wśród szkolnej młodzieży czynnej pracy na rzecz ochrony przyrody n. p. opiekowanie się najbliższymi położonymi obiektami chronionymi (rezerwatami), dokarmianie ptaków, urządzenie skrzynek dla nich i t. p.

Podsekretarz Stanu

Kazimierz Pieracki.

Otrzymali: PP. Kuratorowie Okręgów Szkolnych, Naczelnik Wydz. Ośw. Publ. w Śląskim Urz. Wojew., Wizytator Liceum Krzemienieckiego.

B. PARKI NARODOWE, REZERWATY I POMNIKI PRZYRODY.

a) Parki narodowe.

1. Sprawy Parku Narodowego w Tatrach.

Agendy administracyjne i gospodarcze «Zakładów Kórnickich, Zarząd Dóbr Zakopane», zostały z dniem 1 października 1933 r. przejęte przez Administrację Lasów Państwowych. Stanowisko nadleśniczego lasów tatrzańskich objął p. inż. I. K. Stachowicz.

Stacja meteorologiczna na hali Gąsienicowej¹⁾. Ministerstwo Spraw Wojskowych wydało zarządzenie oczyszczenia z wapna budynku zajmowanego przez posterunek meteorologiczny na hali Gąsienicowej. W budżecie P. I. M. na rok 1934/35 przewidziano sumę na budowę specjalnego pomieszczenia na posterunek meteorologiczny. Budowa ta będzie uskuteczniiona w porozumieniu z Delegatem Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody.

Pełnomocnikiem Polski w sprawie utworzenia polskiej i czeskiej Komisji dla spraw Parku Narodowego w Tatrach mianowany został dr W. Goetel, prof. Akademii Górniczej w Krakowie.

2. Sprawy Parku Narodowego w Pieninach.

Posiedzenie Komisji Parku Narodowego w Pieninach. Polska Komisja obradowała w Krościenku w dniach 3 i 4-go października 1933. Sprawozdanie z jej obrad wraz ze streszczeniem w języku francuskim znajduje się w XIII roczniku «Ochrony Przyrody». Na posiedzeniu tem uchwalono m. in. następujące przepisy dla zwiedzających Park Narodowy w Pieninach.

¹⁾ Por. K. B. I., 1933, Nr. 3.

1.

Wstęp do Parku po znakowanych szlakach turystycznych jest bezpłatny aż do odwołania, natomiast poza obrębem tych szlaków dozwolony jest jedynie za opłatą. Karty wstępu wydaje Kierownictwo Parku Narodowego w Krościenku i strażnicy parkowi na terenie Parku. Cena jednorazowego wstępu wynosi 20 groszy. Okresowe karty wstępu, ważne na cały sezon turystyczny, wydaje w cenie 3 zł Kierownictwo Parku Narodowego.

2.

Wstęp na teren Parku dozwolony jest jedynie pieszym, wjazd rowerami, motocyklami i samochodami, jak również łodziami motorowymi po Dunajcu jest zakazany; wjazd konno i pojazdami konnymi dozwolony jest tylko na wyznaczonych drogach i za specjalnym zezwoleniem Kierownictwa Parku. Przewożenie łodziami (tratwami) po Dunajcu zastrzeżone jest dla trudniących się tem mieszkańców okolicznych wsi.

3.

Na terenie Parku dozwolone jest przebywanie i chodzenie tylko po drogach, ścieżkach i wyznaczonych szlakach turystycznych. W szczególności wzbronione jest schodzenie i wspinanie się po zboczach, urwiskach, żlebach i skałach, jak również chodzenie po miejscach zagrodzonych, porośniętych młodym lasem (młodnikach i uprawach) oraz łąkach.

4.

Obozowanie i biwakowanie dozwolone jest jedynie na miejscach na ten cel wyznaczonych przez Kierownictwo Parku.

5.

Zakazane jest zaśmiecanie Parku, zanieczyszczanie źródeł, potoków oraz Dunajca, odłupywanie skał i głazów, umieszczanie napisów i znaków zarówno na skałach, jak i drzewach i jakichkolwiek innych obiektach na terenie Parku. Niedozwolone jest kąpanie się, plażowanie na terenie Parku.

6.

Zakazane jest hałaśliwe zachowywanie się na terenie Parku, chóralne śpiewanie, trąbienie i granie na jakichkolwiek instrumentach, oraz strzelanie.

7.

Zrywanie kwiatów i innych części roślin, wykopywanie roślin, ułamywanie gałązek jest wzbronione. Podobnie zakazane jest łowienie, zabijanie, płoszenie i napastowanie jakichkolwiek zwierząt. Zbieranie jakichkolwiek okazów dla celów naukowych, dydaktycznych i kolekcjonerskich na terenie Parku nie jest dozwolone. W szczególnych wypadkach będzie Kierownictwo Parku udzielało w drodze wyjątku zezwoleń na zbiór okazów dla prowadzących prace naukowe na terenie Parku.

8.

Dokonywanie na terenie Parku jakichkolwiek zdjęć fotograficznych, sporządzanie filmów — jeżeli te czynności nie mają charakteru amatorskiego — bez specjalnego zezwolenia Kierownictwa Parku jest zakazane. Również wzbronione jest prowadzenie na

terenie Parku handlu kramnego stałego, bądź przenośnego, poza miejscami nato przeznaczonymi i za specjalnym pozwoleniem Kierownictwa Parku.

9.

Wszelkie obowiązujące przepisy policyjne ustaw leśnych, łowieckich i rybackich mają zastosowanie na terenie Parku i muszą być bezwzględnie przestrzegane. W rachubę wchodzić mogą w szczególności zakazy: palenia ognisk i tytoniu, zbieranie jagód i grzybów, noszenia broni palnej, wprowadzania psów i łowienia ryb.

10.

Zwiedzający Park Narodowy obowiązani są podporządkować się wezwaniom i wskazówkom służby parkowej.

11.

Służbie Parku Narodowego i Kierownikowi Parku przysługuje prawo ściągania z winnych przekroczeń powyższych przepisów porządkowych kar pieniężnych.

b) Rezerwaty.

1. Rezerwaty w lasach państwowych.

Najważniejszym rezerwatem, którego losy zostały w roku 1933 ostatecznie zdecydowane, jest rezerwat u źródeł Wisły, na Górze Baraniej, wydzielony na obszarze 388, 26 ha w nadleśnictwie Wisła zarządzeniem Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych Nr. U-2015/9 z dnia 28/9 1933. Obejmuje on źródła i górny bieg Czarnej i Białej Wiselki z ich najważniejszymi w tym miejscu dopływami, szczyt Góry Baraniej i północne jej podnóża z resztkami naturalnych, rodzimych drzewostanów świerkowych, jodłowo-świerkowych i jodłowo-bukowych. Rezerwat ten w znacznej części będzie miał charakter rezerwatu ścisłego.

Zarządzeniem Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych Nr. 3438-U/32 z 13/10. 32 przewidziane zostało rezerwatowe traktowanie lasów na całych obrzeżach jeziora Wigry, więc w nadleśnictwach: Podmiejskiem, Krasnopolskiem i Suwalskiem, przez wysunięcie jako «celu gospodarki leśnej na wskazanych terenach — utrzymania dotychczasowego charakteru naturalnego krajobrazu i podporządkowania zabiegów gospodarczych wymogom estetyki».

Rezerwaty Jata i Topór w nadleśnictwie Łuków, chroniące oderwaną wyspę jodły, zostały przez Dyrekcję Naczelną L. P. zatwierdzone w związku z zatwierdzeniem definitywnego planu gospodarstwa leśnego tego nadleśnictwa (zarz. Nr. U-2015/3 z 21 marca 1933 roku). Podobnie zatwierdzone zostały definitywnie rezerwaty: Belda, Grzędy i Czerwone Bagno w nadl. Rajgród, chroniące stanowisko czapli, pierwotny las mieszany oraz stanowisko najbardziej na zachód wysuniętego stada łosi (zarz. Nr. 2015/2 z dnia 15 marca 1933 r.).

W szeregu nadleśnictw prowizoryczną ochronę rezerwatową zastosowały okręgowe Dyrekcje Lasów Państwowych, a mianowicie:

1) W nadl. Kielce poddano tej ochronie las na górze Karczówce pod Kielcami (obszar 27.87 ha) jako teren wycieczkowy ludności miejskiej, oraz otoczenie zabytkowego klasztoru.

2) W nadl. Stachów przeznaczono na obiekt dydaktyczny i wycieczkowy dla ludności miasta Radomia las Kapturek (obszar 178.40 ha), przewidując gospodarkę parkową.

3) W nadl. Dyminy ograniczono użytkowanie do poboru posuszu i wiatrołomów na obszarze około 3 ha, w drzewostanie w Radomicach pod Kielcami, dla ochrony liczego cisa.

4) W nadl. Kampinos zastosowano modyfikację gospodarki na obszarze 522 ha w Sierakowie pod Warszawą, dla utrzymania podstołecznych resztek puszczy Kampinoskiej, z ciekawą roślinnością, pomnikami faunistycznymi i geologicznymi.

5) W nadl. Bralin pod Kępem (woj. Poznańskie) wydzielono dwa niewielkie kilkuhektarowe drzewostany dla utrzymania pozostałości drzewostanów jodłowych.

J. K.

2. Rezerwat Modrzyna pod Duklą ¹⁾.

W majątku Barwinek pod Duklą (pow. krościeński) znajduje się w części lasów, noszącej nazwę «Modrzyna», drzewostan modrzewiowy czysty, lub pomieszany z jodłą. Jest to jedyne stanowisko modrzewia polskiego w obrębie przełęczy Dukielskiej i przyległej części Karpat, pochodzenie jego jest zupełnie naturalne, a wiek drzewostanu wynosi 80—100 lat, podczas gdy poszczególne modrzewie liczą do 150 lat. Z powyższych względów p. Wojewoda lwowski, pismem z dn. 18 października 1933 r., L.: R. L. 3/30 ex 1933 r. uznał «Modrzynę» za las ochronny na przestrzeni 6.12 ha.

3. Rezerwat Lipowiec ²⁾.

Po dokładnym zbadaniu i wymierzeniu terenu przeznaczanego na rezerwat, odbyło się w Biurze Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Lasów w Krakowie posiedzenie przedstawicieli kompetentnych władz państwowych i zastępców zainteresowanego właściciela maj. Mętków, na którym zgodzono się na sposób ochrony i granice rezerwatu. W następstwie p. Wojewoda krakowski wydał orzeczenie Nr. R. L. I-9/19/933, z dnia 27 września 1933, uznające wzgórze dźwigające na szczycie ruiny zamku za ochronne. Stoki wzgórz porasta las bukowy z małą domieszką grabu, sosny i modrzewia znajduje się tu jedyne w Polsce stanowisko biologicznie bardzo interesującego storczyka *Helleborine microphylla*. Powierzchnia rezerwatu wynosi 11.0269 ha.

4. Rezerwat w Złotym Potoku ²⁾.

Las bukowy w Złotym Potoku, stanowiący rezerwat już od r. 1907, ulega w dalszym ciągu dewastacyjnej gospodarce nowego właściciela. Na wiosnę

roku bieżącego przeprowadzona będzie przez wojewódzkiego inspektora ochrony lasów lustracja lasów w Złotym Potoku, która niewątpliwie usunie nadużycia i uzgodni gospodarkę leśną z przepisami rozporządzenia Prezydenta o zagospodarowaniu lasów nie stanowiących własności Państwa.

W obronie lasów Złotego Potoku samorzutnie wystąpiło Towarzystwo Popierania Kultury Regionalnej w Częstochowie, przedstawiając w piśmie skierowanym do p. Starosty w Częstochowie naukową i społeczną wartość zagrożonych obecnie lasów. W tym samym piśmie poruszono także potrzebę zabezpieczenia przełomu Warty pod Częstochową, między Mirowem, a Mstowem. Przełom ten, krajobrazowo bardzo piękny, a naukowo wcale nie badany, zagrożony jest obecnie założeniem kamieniołomu po jednej stronie, a wycinaniem zarośli bukowych, porastających strome brzegi po przeciwległej stronie Warty. Wycięcie zarośli grozi spłókaniem cienkiej w tym miejscu gleby, a uzyskany materiał drzewny, zdaniem właścicieli, nie nadaje się nawet na opał!

c) Pomniki przyrody.

1. Ochrona starych drzew.

Sędziwy dąb, należący do probostwa w Skępem, pow. lipnowski, woj. warszawskie, mierzący około 5 m obwodu, został za zgodą ks. proboszcza, wciągnięty do rejestru zabytków (pismo Warszawskiego Urzędu Wojewódzkiego L. AS. XIV-162 R/33).

Kilkusetletni dąb przy kościele parafialnym w Tropiu, w pow. nowosądeckim, został dzięki zasiłkowi przesłanemu przez Oddział Sztuki Województwa Krakowskiego zabezpieczony przed zniszczeniem przez dokładne zaplombowanie wypróchniałego wnętrza pnia.

2. Ochrona parków.

Z pośród coraz rzadszych na terenie Polski starych parków znowu dwa zostały otoczone prawną opieką, a mianowicie:

Urząd Wojewódzki Wileński uznał za zabytek park, dawniejszy ogród klasztorny O. O. Karmelitów, w majątku Koleśniki, gminy Ejrupskiej, pow. lidzkiego, wojew. nowogródzkiego. Ochrona rozciąga się na park, w którym znajdują się 4 aleje sędziwych drzew oraz na teren dawnego dziedzińca klasztornego i cmentarza z rosnącymi tam starymi drzewami i pomnikiem. Park pochodzi z XVIII wieku. Drugi park uznany za zabytek znajduje się w Jędrzejowie, przy zabudowaniach pocysterskich, a pozostaje w posiadaniu tamtejszej parafii rzymsko-katolickiej. Ogród ten, zwany popularnie «parkiem opackim» przedstawia — jak i park w Koleśnikach — zanikający już dzisiaj typ parku alejowego; posiada sztucznie prowadzone, kandelabrowe formy lip. Zarządzenie ochronne wydał Urząd Wojewódzki Kielecki. W obu wypadkach decydującym momentem ochrony była historyczna wartość parków.

¹⁾ Por. K. B. I. 1933, Nr. 4.

²⁾ Por. K. B. I. 1933, Nr. 4.

3. Ochrona zabytków historycznych i ich otoczenia.

Horodyszcze w Zornowie. Wołyński Urząd Wojewódzki, pismem Nr. AA. K.-3/16 z 12. XII. 1933, uznał za zabytek wczesnohistoryczne horodyszcze, w gm. Warkowice, pow. dubieńskiego, które przedstawia wielką wartość naukową ze względu na 1) obecność licznych pozostałości wczesnohistorycznych konstrukcyj drewnianych na terenie wałów ochronnych, 2) obecność bogatej warstwy kulturowej z poziomem kulturowym wieku neolitycznego w spągu, wreszcie ze względu na 3) warunki geograficzno-krajobrazowe.

Drewniana kaplica w Dalewicach pod Słomnikami, pow. miechowskiego, pochodząca z XVII w., została uznana za zabytek przez Urząd Wojewódzki Kielecki (pismo L. AK. 11/Mi 3/Ki/33 z dn. 13. XI. 933 r.), a to na podstawie motywów artystyczno-kulturalnych. Ochronie podlegają również stare drzewa, rosnące przy kaplicy i cmentarz kościelny.

Figura kamienna św. Jana Nepomucena w Rybniku, stojąca przed tamtejszym kościołem parafjalnym, została wraz z otaczającymi ją lipami uznana za zabytek przez Urząd Wojewódzki Śląski (pismo Nr. Ad. III. 9. 40 z dn. 21. XI. 933). Figura stanowi dobry przykład rokokowej rzeźby śląskiej z XVIII wieku.

4. Zabytki przyrody nieożywionej.

Grupa skał piaskowcowych w Krzesławicach, w pow. myślenickim, wraz z laskiem mieszanym, porastającym stoki wzgórza dźwigającego skałę i stojącą obok niej kapliczkę i chatę pustelnika zostały uznane za zabytek przez Urząd Wojewódzki Krakowski (pismo L. AK. 11/My/4/Kr./33, z dn. 23. X. 933). Motywem tego aktu są względy naukowo-geologiczne oraz krajobrazowe.

«Komsin Kamień» uznany za zabytek.

Nazwę powyższą nosi wśród okolicznych mieszkańców wielki gład granitowy, posiadający 17 m obwodu, 2 m wysokości, 4 m szerokości i 6 m długości, a leżący na polach opodal od miasteczka Kurzeńca, w pow. wilejskim, woj. wileńskiego. Obok niego spoczywa jeszcze kilka mniejszych gładów, które zostały w celach eksploatacyjnych odłupane przez Rosjan od pierwszego gładu. Dowodzą tego zarówno opowiadania miejscowej ludności jak i ślady licznych wierceń, przeprowadzonych dla założenia naboju wybuchowych. Gładz podpadają pod ochronę zarówno z powodu niezwyklej wielkości jak z powodu związanych z nimi legend ludowych. Zarządzenie ochronne wydało Województwo Wileńskie (L. AS. II. 4/20, z dn. 16. X. 1933 r.).

5. Ochrona zwierząt.

Stan bobrów w rezerwacie nad rzeką Żegulanką w nadleśnictwie Bronna Góra i Iwacewice powiększył się w ciągu 6 lat zaledwie o 9 sztuk, t. j. z 19 na 28 okazów. Ponieważ bobry

mają przeciętnie po 2 lub 3 młode co roku, przyrost ten należy uznać za bardzo mały. W związku z tym faktem Nadleśnictwo zwróciło uwagę na opowiadania miejscowej ludności, że wydry zagryzają młode bobry. Ponieważ informacje te pokrywają się z obserwacjami podanymi w amerykańskiej literaturze naukowej w odniesieniu do bobra kanadyjskiego, zatem postanowiono przeprowadzić bardzo ostrożny odstrzał wydr. Najodpowiedniejszą do tego porą będzie koniec lutego, t. j. pora godowa wydr, które wychodząc wówczas na lód w czasie nocy księżycowych, stają się mniej ostrożne niż zwyczajnie. Skórki ubitych wydr mają być przesyłane do Państwowego Muzeum Zoologicznego w Warszawie.

6. Żubry w Pszczynie.

Stado żubrów pszczyńskich zmniejszyło się w ciągu dwu ostatnich miesięcy ubiegłego roku o dwa okazy. W końcu listopada zginął pomimo dokonanej operacji 2-letni byk, poraniony przez złośliwego byka 7-letniego. W pierwszych dniach grudnia padł również 7-letni zabójca prawdopodobnie z powodu przypadkowego poranienia narządów płciowych. Jak wynika z powyższych faktów, koniecznym jest zastosowanie przez zarząd zwierzynca środków, któreby w przyszłości zapobiegły śmiertelnym walkom żubrów.

7. Czas ochronny.

Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, że sprawca zabicia zwierzęcia łownego w czasie ochronnym karany jest grzywną do 500 złotych oraz aresztem do sześciu tygodni, natomiast preparatorzy zwierząt mogą być pociągani do odpowiedzialności karnej tylko w tym wypadku, gdy się im dowiedzie kupowania, sprzedawania, przewożenia lub przenoszenia objętej ochroną zwierzyny po upływie 10 dni od rozpoczęcia czasu ochronnego. — O przekroczeniach czasów ochronnych należy niezwłocznie zawiadamić powiatowe władze administracji ogólnej.

e) Niszczenie i straty.

1. Niszczenie krajobrazu i zabytków okolicy Krakowa.

Jedna z najpiękniejszych dolin w okolicy Krakowa, mająca także bardzo wielkie znaczenie przyrodniczo-naukowe i dydaktyczne, dolina Bętkowska została w bezprzykładny sposób zszpeczona. W połowie mniej więcej długości doliny wycięto las, a nad wodospadem spadającym z wysokiego progu trawertynu wapiennego stanęła wielka, piętrowa budowla. U stóp wodospadu urządzono rodzaj stawu czy kąpieliska. Zaznaczyć należy, że w trawertynie znajduje się bardzo interesująca flora kopalna, zupełnie jeszcze naukowo niezbadana.

Urząd Wojewódzki Kielecki poczynił na wniosek Delegata Ministra W. R. i O. P. kroki zmierzające do niedopuszczenia do dalszego zabudowywania doliny, wycinania drzew i niszczenia trawertynu.

Drugą wielką stratą dalszych już okolic Krakowa jest poważne uszkodzenie grotty Wierchowskiej pod Ojcowem. W ciągu ostatnich miesięcy odłupano w niej na znacznej przestrzeni nacieki wapienne i okopcono strop i ściany. Dno jaskini zarzucone zostało okruchami skał, które dotychczas ułożone było po bokach chodników. Rzecz jest tem przykrejsza, że zniszczenia dokonały wycieczki szkolne. Wobec zabytkowego charakteru grotty winna ona być zamknięta, jednakże w ten sposób, żeby umożliwić swobodne wlatywanie nietoperzy, a klucz winien być złożony u odpowiedzialnej osoby, mieszkającej w sąsiedztwie, któraby pełniła czynności stróża i przewodnika. W tym też kierunku została wszczęta akcja P. R. O. P. i Województwa Krakowskiego.

2. Zniszczenie głazów granitowych w Łękawicy.

W Łękawicy pod Tarnowem znajdowało się kilka ogromnych bloków granitowych, których pochodzenie nie zostało jeszcze określone. Mogły to być albo głazy narzutowe północnego pochodzenia, albo też głazy egzotyczne, będące szczątkami dawnych granitów prakarpaccich. Zanim wiadomość o ich istnieniu doszła do kompetentnych czynników, głazy zostały rozbite i sprzedane do Krakowa i Bielska. Wydano zarządzenia celem ochrony ewentualnie w przyszłości znalezionych, podobnych bloków.

3. Trucie ryb.

Według doniesienia Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego Oddziału w Sochaczewie, w roku 1933 «zatruto trzykrotnie jakimiś chemikaljami wodę na rzece Pisi, dopływie Brusy. Na skutek tego, literalnie wszystkie ryby zostały wytrute i przez kilka dni służyły trupy ryb, od najmniejszej do największej». Sprawą tą zajmie się Międzywojewódzki Komitet Ochrony Rzek w Warszawie.

C. SPRAWY ORGANIZACYJNE.

1. Powołanie Komisji dla opracowania planu regionalnego Poznania.

XIV Zjazd Państwowej Rady Ochrony Przyrody w Warszawie w dn. 28 stycznia 1933 r. zwrócił się do Ministerstwa W. R. i O. P. z prośbą o interwencję w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych co do najszybszego powołania do życia wymienionej Komisji. Trudności związane z pokryciem kosztów utworzenia i prowadzenia koniecznego biura technicznego i potrzeba porozumienia się w tej sprawie Województwa Poznańskiego z Gminą miasta Poznania i zainteresowanymi osiedlami sąsiednimi, były przyczyną opóźnienia decyzji Ministerstwa, które zgodę na powołanie Komisji dla opracowania planu regionalnego Poznania wyraziło pismem do p. Wojewody poznańskiego z dn. 10. X. 1933 r., Nr. BO-35-II-21. Sprawę powołania Komisji i jej przewodniczącego oraz zorganizowanie biura technicznego załatwi p. Wojewoda poznański we własnym zakresie.

2. Komisja dla spraw regionalnych Podhala.

Komisja ta odbyła posiedzenie w Krakowie dn. 7 listopada 1933 r. Omawiano na niem szereg spraw pierwszorzędного znaczenia dla ochrony krajobrazu Podhala. Problem przeprowadzenia nowych dróg okazał się nieaktualny ze względu na brak funduszy, postanowiono natomiast przeprowadzić szereg napraw dróg i ich konserwację. Omówiono sprawy związane z utrzymaniem rezerwatu im. W. Orkana w Gorcach i bliską realizację uznania parku w Porębie za zabytek. Rezerwat lipowy w Miliku w lasach państwowych jest całkowicie zabezpieczony, natomiast definitywnego załatwienia czekają rezerwaty w Barnowcu i Łabowcu w lasach hr. Stadnickiego.

Po omówieniu wyników tegorocznego objazdu powiatów przedyskutowano sprawę planu regionalnego całego Podhala i postanowiono przystąpić do jego opracowania w porozumieniu z Instytutem Geograficznym U. J. — Prof. J. Smoleńskiego zaproszono na członka Komisji Regionalnej i postanowiono prosić go o pokierowanie pracą nad planem.

Omawiano nadto pilną potrzebę opracowania planu regionalnego Zakopanego i okolicy, elektryfikację linii kolejowej z Krakowa do Zakopanego oraz budowę kolejki, czy tramwaju z Bukowiny do Wiotowa.

3. Ochrona rzek przed zanieczyszczeniem.

a) III posiedzenie Międzyministerialnej Komisji Ochrony Rzek przed zanieczyszczeniami odbyło się dn. 20. X. 1933. Po odczytaniu protokołu z poprzedniego posiedzenia, inż. Z. Rudolf wygłosił referat p. t. Stan sprawy ochrony rzek przed zanieczyszczeniami. Na podstawie tego odczytu i na podstawie przedstawionych następnie referatów z działalności Międzywojewódzkich Komitetów Ochrony Rzek w Warszawie, Krakowie i Poznaniu, omawiano liczne sprawy, dotyczące metodyki i programów badań oraz zagadnienia prawne, związane z ochroną rzek. W razie uzyskania kredytów potrzebnych na prowadzenie nowych placówek naukowo-badawczych, postanowiono zachować następującą kolejność organizowania Komitetów Międzywojewódzkich: 1 Wilno, 2 Lwów, 3 Brześć n/B. W sprawie życzenia wyrażonego przez XIV Zjazd Lekarzy i Przyrodników Polskich w Poznaniu, aby uzupełnić ustawę wodną w sposób, któryby dał pp. Wojewodom możliwość wydawania zarządzeń mających na celu ochronę krajobrazu wodnego — analogicznie do uzupełnienia ustawy budowlanej — postanowiono zwrócić się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa W. R. i O. P. Przyczyną takiego stanowiska Komisji są nasuwające się poważne trudności natury prawnej i konstytucyjnej. Ogólna suma budżetów wszystkich trzech placówek ochrony rzek w Polsce wynosi 26.500 zł, przekraczając 2½ razy przewidziane na ten cel kredyty rządowe. Jeżeli więc nie zwiększy się finansowy udział Ministerstw, i nie zostaną uzyskane subwencje od

przemysłu — wspomniane budżety staną się zupełnie nierealne.

b) Zaproszenie przedstawicieli P. R. O. P. do Międzywojewódzkiego Komitetu Ochrony Rzek przed zanieczyszczeniami.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych poleciło Wojewódzkim Komitetom Ochrony Rzek w Warszawie, Poznaniu i Krakowie zaproszenie do współpracy przedstawicieli P. R. O. P. Przedstawicielem Rady w Komitecie Warszawskim został dr Tadeusz Wolski, w Poznaniu prof. dr Adam Wodiczko, przewodniczący Poznańskiego Komitetu Ochrony Przyrody, a w Krakowie prof. dr M. Siedlecki.

4. Zabytki przyrody na mapach.

Wojskowy Instytut Geograficzny postanowił zaznaczyć na wydawanych przez siebie mapach Polski, w skali 1:100,000 i 1:25,000, granice parków natury, rezerwatów i zabytków przyrody. W celu uzupełnienia map w tym kierunku, przesłano do biura P. R. O. P. w Krakowie mapy Babiej Góry (4 arkusze w skali 1:25,000) oraz 3 mapy okolic Krakowa (2 ark. w podziałce 1:25,000 i 1 w podz. 1:100000).

Podobną decyzję powzięło Ministerstwo Komunikacji odnośnie do przygotowanej przez siebie mapy turystycznej Polski. Kontrolę i uzupełnienie tej mapy w zakresie osobliwości przyrody przeprowadził por. W. Romanow.

5. Organizacja zbioru roślin leczniczych dziko rosnących.

Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet zamierza w roku bieżącym zająć się na terenie Polski organizacją zbioru i suszenia dziko rosnących ziół leczniczych. Ministerstwo Opieki Społecznej, uznając że akcja ta, zmierzająca do zmniejszenia importu ziół z zagranicy i do zatrudnienia bezrobotnych kobiet na wsi, zasługuje na uznanie, wydało polecenie aby Wojewodowie, w drodze odpowiednich zarządzeń pracę Związku ułatwili i poparli. W łączności z tem Województwo Krakowskie zwróciło się do Delegata Ministra W. R. i O. P. z prośbą o fachową poradę co do gatunków roślin, które można zbierać na terenie województwa. Delegat przesłał do Województwa 3 wykazy roślin leczniczych, a mianowicie: 1) wykaz roślin dzikich, które można zbierać na terenie całego województwa bez żadnych ograniczeń; 2) wykaz roślin, których nie powinno się zbierać w promieniu 10 km od granic wielkiego Krakowa, oraz 3 km od granic miast prowincjonalnych wojew. krakowskiego, posiadających szkoły średnie; 3) wykaz roślin, których zupełna ochrona jest konieczna, ze względu na ich rzadkość lub znaczenie naukowe. Byłoby rzeczą bardzo pożądaną, żeby inne Województwa za przykładem Krakowskiego weszły w kontakt z Delegatem Ministra W. R. i O. P., gdyż tylko pod tym warunkiem akcja ich znajdzie konieczną, fachową podstawę.

6. Ochrona ptaków na plantacjach miejskich.

I Zjazd Ogrodników Miejskich w dn. 11 i 12 marca 1933 r. powziął następującą uchwałę: «Zjazd wzywa wszystkie Zarządy miast polskich aby na plantacjach miejskich zakładały karmiki dla ptaków i żeby zawieszały na drzewach sztuczne gniazda dla ptaków; przy zadrzewianiu parków, żeby uwzględniały sadzenie krzewów i drzew owocowych, odpowiednich na pokarm dla ptaków».

7. Nowe stanowiska rzadkich i interesujących gatunków roślin.

Prof. Fr. L u d e r a, delegat P. R. O. P. na powiat białostocki, podaje: *Oxycoccus microcarpa* Turcz. na torfowisku wysokim, zwanem Czarny Ług, położonym pod Supraślem w pow. białostockim. *Trapa natans* L. w Brzozie Stadnickiej pod Żołąnią, pow. rzeszowski. Kotewka rośnie i owocuje obficie w stawie koło drogi prowadzącej do Ieńniczówki «Julczyn» w towarzystwie zwyczajnej flory wodnej (*Nymphaea*, *Nuphar*, *Stratiotes* i t. p.). *Staphylea pinnata* L. rośnie w lasach grabowo-bukowych z domieszką jodły i świerka na pn. od Strzyżowa nad Wisłokiem, gdzie występuje na 3 stanowiskach: w Ratuszniówkach, w wąwozie Skotniki i w lesie Łętownia. Okazy kłoczekki rzadko tylko tworzą tu 1—5 m wysokie krzaczki, płożąc się najczęściej po ziemi.

D. WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

1. Ochrona przyrody afrykańskiej.

Rządy państw mających posiadłości w Afryce, a mianowicie: Rząd Unji pd. afrykańskiej, Wielkiej Brytanji i Irlandji, Egiptu, Hiszpanji, Francji, Włoch, Portugalji i Sudanu Anglo-Egipskiego zawarły na zgromadzeniu, które odbyło się w Londynie w r. 1933, ugodę mającą na celu ustalenie specjalnego porządku ochrony fauny i flory w Afryce.

Podstawą porozumienia jest zgodne przekonanie wszystkich kontrahentów, że fauna i flora pewnych części świata, a w szczególności Afryki, zagrożona jest w samym bycie, a środkiem do jej ochrony jest: 1) zakładanie parków natury i rezerwatów, 2) stworzenie przepisów regulujących polowanie poza terenami ochronnymi, 3) ograniczenie handlu trofeami, 4) zakaz używania pewnych metod polowania i pewnych rodzajów broni.

Parki narodowe określa art. 2 jako tereny znajdujące się pod kontrolą publiczną o ustalonych granicach, które mogą ulegać zmianom tylko na podstawie orzeczenia właściwej władzy ustawodawczej. Są one poświęcone celom ochrony życia zwierząt i roślin oraz ochrony przedmiotów interesujących z przyczyn estetycznych, geologicznych, prehistorycznych, historycznych i archeologicznych, a to ze względów naukowych i dla pożytku i rozrywki ludności. W organizacji parków będą przewidziane ułatwienia dla

obserwowania życia zwierząt przez szerokie warstwy społeczeństwa.

Rezerwy zupełne natury określa ten sam paragraf jako tereny znajdujące się pod kontrolą publiczną, gdzie niedopuszczalnym będzie zarówno polowanie, jak połów ryb, gospodarka rolna i wogóle wszelkie formy eksploatacji przyrody w celach użytkowych. Badania naukowe na terenie rezerwatów oraz wszelkie przebywanie w ich granicach będzie dopuszczone tylko na podstawie specjalnego pozwolenia.

Pojęcie parków natury i rezerwatów jest więc odmienne niż w większości krajów europejskich, a motyw «pożytku i rozrywki ludności» przypomina Parki Narodowe St. Zj. A. P.

Wybór terenów ochronnych ma być tego rodzaju, żeby umożliwić sezonowe wędrówki zwierząt.

Art. 6 zaleca porozumienie się władz kompetentnych różnych państw, ilokrotnie mają być utworzone rezerwy lub parki po obu stronach granicy — przewiduje zatem organizację parków pogranicznych.

Ochrona gatunkowa opiera się na dwu wymienionych w aneksie spisach gatunków chronionych. Gatunki wymienione w spisie A mają być chronione bezwzględnie. Spis ten obejmuje 21 pozycji n. p. goryl, wszystkie lemury z Madagaskaru, okapi, osioł dziki, nosorożec biały, słoń afrykański, którego żęby ważą mniej niż 5 kg, a z roślin *Welwitschia Bainesii*. Spis B obejmuje gatunki w zasadzie podlegające ochronie, na które jednak będzie można polować na podstawie pozwolenia, ograniczonego co do czasu i miejsca polowania. Spis ten obejmuje 22 gatunki zwierząt, np. szympansy, 9 gatunków kopytnych — wśród nich słoń afrykański o zębach przekraczających 5 kg wagi, i nosorożec dwurogi — oraz 8 gatunków ptaków.

Dalsze artykuły zajmują się przepisami regulującymi handel trofeami myśliwskimi i ograniczeniem polowania.

Streszczonych tu przepisów nie należy rozumieć jako bezpośrednio obowiązującej ustawy, lecz jako zobowiązanie rządów zawierających konwencję do wprowadzenia w najbliższym możliwie czasie analogicznych ustaw na własnym terytorjum i w granicach własnego ustawodawstwa. J. L.

2. Ochrona przyrody w Szwajcarii.

Sekcja Klubu Alpejskiego Szwajcarskiego w Neuchâtel rozpoczęła za inicjatywą swego prezesa, p. Adrien Jacquard, usilną akcję w kierunku ochrony krajobrazu i przyrody gór Szwajcarii; w szczególności uchwalono zainicjować walkę z zamianą Alp na zbyt udostępnione przedpole hoteli, restauracji i zajazdów oraz ze zbyt wielkim rozpowszechnieniem kiosków, kolejek, reklam przydrożnych i t. d.

Zwrócono uwagę, że budowanie zapór w najpiękniejszych okolicach przełomów rzek jest częstokroć nieprzemyślane, gdyż — nie szpecąc przyrody — można było równie dobrze zbudować niejednokrotnie

taką zaporę opodal. Wreszcie zwrócono uwagę, że wprawdzie Szwajcarii posiada 15.000 kozic, ale zdarza się (jak np. 7 i 8 października 1931 r.), że w pewnym rezerwacie zabito 200 kozic na jednym polowaniu. w. mil.

E. SPRAWY WYDAWNICZE.

1. Nowe wydawnictwa P. R. O. P.

a) Ochrona Przyrody, organ P. R. O. P., rocznik 13, Kraków 1933, str. 207, ryc. 56, 1 mapa i 2 tablice poza tekstem. Skład główny w Kasie im. Mianowskiego, Warszawa, Pałac Staszica. (Cena około 7 zł.). Zawiera artykuły:

Ks. Konstanty Michalski: Ochrona przyrody w regulach i konstytucjach zakonnych.

Władysław Szafer: Ochrona przyrody a postulaty higieny społecznej.

Bogdan Treter: Uwagi o związku między przyrodą a zabytkami architektury.

Włodzimierz Kulmatycki: Zanieczyszczenie wód a ochrona przyrody.

Roman Kobendza: Las Wawerski ze stanowiska fitosocjologii.

Szymon Wierdak: O rezerwacie skalnym w Ponikwie u źródeł Styru.

Jarosław Urbański: Projekt rezerwatu limbowego w dolinie Suchej Kasprowej w Tatrach.

Józef Panek: Wiśniowa Góra na Wołyniu.

Tadeusz Sulma: Kresowe stanowiska buka w Lubelszczyźnie i ich ochrona.

Adam Wodziczko: Nowe placówki wrzośca bagiennego (*Erica tetralix*) pod Pleszewem w Wielkopolsce.

Kazimierz Wodzicki: Rozmieszczenie i ochrona bociana białego (*Ciconia ciconia* L.) w województwie krakowskim.

Jan Sokołowski: Z biologii krogulca.

Józef Fudakowski: Nowy ssak dla fauny Polski — polnik karpacki.

Roman Kuntze i Jan Noskiewicz: Charakterystyka faunistyczna dwu rezerwatów stepowych w południowo-wschodniej Polsce.

Walery Łoziński: Pofałdowane dyluwjum w Wieliczce.

b) W. Szafer: Sprawozdanie z działalności Państwowej Rady Ochrony Przyrody w roku 1933. Kraków 1934, str. 26. (Cena 0.60 zł.). Report of the activity of the State Council for the Protection of Nature in Poland. Year 1933.

c) W. J. J.: Roślinność Babiej Góry. Monografia naukowa, nr. 2, Warszawa 1933, str. 68, ryc. 14, 1 mapa i XXI tabl. poza tekstem. Skład główny w Kasie im. Mianowskiego. Warszawa, Pałac Staszica, (Vegetation des Babia Góra Gebietes in den Karpaten). Cena 6.— zł.

2. Wiadomości Ligi Ochrony Przyrody w Polsce. Kwartalnik poświęcony sprawom ochrony przyrody w Polsce. Wydawnictwo Zarządu

Głównego L. O. P. w Polsce. Red.: K. Lublinerówna i M. Sokołowski. Adres Red. i Adm. Warszawa, Nowy Świat 2. Rok I. Zeszyt 1—3. — Bulletin de la Ligue pour la Protection de la Nature en Pologne.

Treść tego pierwszego zeszytu, rozpoczynającego perjodyczną publikację L. O. P., jest urozmaicona a forma zewnętrzna, choć skromna, bardzo sympatyczna. Poza pierwszym, nieco dłuższym artykułem M. Sokołowskiego — który uważać można za artykuł programowy — widzimy liczne drobne wiadomości, zebrane w różne działy, dające możliwość zorientowania się w różnorodnym materiale. N. p.: Komunikaty urzędowe, Życie organizacji, Ochrona przyrody w szkole, Korespondencje, Kronika i t. d. — Najwięcej miejsca z natury rzeczy zajmują sprawozdania Zarządu Głównego Ligi oraz 5 oddziałów i 2 szkół.

3. Ks. H. Weryński: Ks. Korzonkiewicz w odniesieniu do przyrody.

W zbiorowej książce p. t. X. Jan Korzonkiewicz — życie i człowiek, poświęconej pamięci zmarłego w dniu 24. XI. 1932 kanonika-proboszcza katedry Wawelskiej (nakład redakcji «Mysterium Christi», Kraków 1934), znajduje się rozdział pod powyższym tytułem, poświęcony stosunkowi ks. prałata Korzonkiewicza do przyrody i jej ochrony, pióra X. H. Weryńskiego.

Po zamknięciu niniejszego Nru Biuletynu otrzymaliśmy okólnik Rady Głównej Pol. Tow. Krajoznawczego — Sekcji Propagandy i Ochrony Swojszczyzny — z dn. 28 grudnia 1933 r., wzywający wszystkie Oddziały Towarzystwa do organizowania miejscowych Kół Ochrony Przyrody. Zamierzając powrócić w przyszłości do tego tematu, podajemy narazie tylko samą wiadomość o zapoczątkowaniu tej doniosłej akcji.

SUMMARY.

I. Report of the XVII Congress of the State Council for the Protection of Nature held in Warsaw, January 13, 1934.

1. Inauguration of the Congress.

The Congress was opened in the name of the Minister of Religions and Public Instruction by Vice-Minister B. Żongolłowicz who in his inauguration speech informed the participants that the Cabinet Council confirmed the project of the law for the protection of nature. The Government has already deposited the project in Parliament, therefore its prompt realisation may be expected.

2. The report of the Delegate of the Minister of Public Instruction for the affairs of the protection of nature in Poland.

After Vice-Minister B. Żongolłowicz had delivered his speech, the Delegate gave a report of the

activity of the State Council for the protection of Nature in 1933¹⁾.

Among the numerous problems which were set forth during the discussion, we present here the most important ones:

a) The problem of the international organization for the protection of nature. The question of the reorganization of the International Office for the Protection of Nature in Brussels was discussed; it will be the object of a special conference convoked by the Ministry of Religions and Public Instruction.

b) The project of the law for the protection of birds not to be hunted. The Polish Government ought to edict the above cited law, on account of his participation in the international convention for the protection of birds useful in agriculture, concluded in Paris 1902. On the ground of the project elaborated by Prof. M. Siedlecki in common with Doc. K. Wodzicki and presented at the Congress, will be based the further work of the Council concerning the law in question.

c) The protection of nature in schools.

The Ministry of Religions and Public Instruction has issued a circular with the scope of organizing the cooperation of school-masters with the State Council for the Protection of Nature. The organization of this cooperation was discussed as well as the participation of social institutions, such as for example the League for the Protection of Nature.

d) Lectures.

Finally were delivered two lectures:

The Ministry Councillor dr. M. Orłowicz and Doc. dr. M. Sokołowski spoke of the relation of the protection of nature to tourism and Prof. A. Wodzicko of the protection of nature as a new branch of science (Physiotactic) and its relation to humanity and nature.

II. Report of the development of the protection of nature in Poland during the last quarter of 1933.

1. National Parks, Reservation and Nature Monuments.

a) The Polish Commission of the Pienines National Park has held its first session on the 3-th and 4-th of November 1933. The report of this session is to be found in the annuary «Ochrona Przyrody», vol. 13, page 159.

b) The Direction of the State forests has established a Nature Reservation on Barania Góra (Silesia) at the sources of the Vistula. The Reserve contains 388 ha of mountainous forests.

In the central Carpatians was organized a reservation protecting a 100 years old larch forest (*Larix polonica*). This reservation

¹⁾ This report was printed apart (with an English summary) as 35-th of the publications of the State Council for the Protection of Nature in Poland.

called Modrzyna is situated in the vicinity of the town Dukla.

A third reservation was officially confirmed in the distr. of Chrzanów (voivodeship of Cracow); it is a beech forest with a characteristic and interesting flora growing on a calcareous hill crowned with the ruins of a XVII century castle.

c) Among the protected Nature Monuments must be noticed two monastery parks of the XVIII century; one in Koleśniki, voivodeship of Nowogródek, and the other near the town Jędrzejów, voivodeship of Kielce. Both represent the bygone type of alley-parks.

A historical and aesthetic value is attached to the newly protected early-historic earthen ramparts with remnants of wooden structures, Warkowicze, distr. of Dubno (Volynia), and to the wooden chapel of the XVII century in Dalewice, distr. of Kielce, surrounded with very old trees.

2. Protection of animals.

a) The number of beavers in the reservation on the river Żegulanka grew from 19 to 28 individuals during 6 last years. This increase being but very small, one surmises that young beavers fall a prey to otters. As similar cases were stated in scientific literature, it was determined to shoot off a severely restricted number of otters.

b) The herd of bisons at Pszczyna (Silesia) has suffered a great loss: 2 males — 2 and 7 years old — died unexpectedly, the younger one having been wounded by his old companion who afterwards hurt himself by chance so grievously that he could not be saved. The administration of the forests in Pszczyna, to whose care the bisons are entrusted, should issue orders preventing such accidents in the future.

4. Organization.

a) The Ministry of the Interior has ordered a Commission for the regulation plan of Poznań. This plan will have a great influence on the protection of the landscape and the forests in the environs of that town. A similar Commission works already in Podhale, mountainous country north of the Tatras.

b) The Military Cartographic Institute has decided to mark on the maps of Poland, published by his care, National Parks, Reservations and Nature Monuments. The same was applied to the touristic map of Poland worked out by the care of the Ministry of Communication.

Prof. Dr Władysław Szafer,

Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego do spraw ochrony przyrody.

ZAPISUJCIE SIĘ DO LIGI OCHRONY PRZYRODY!

WKŁADKA ROCZNA INDYWIDUALNA WYNOSI 3 ZŁOTE
WKŁADKA DLA TOWARZYSTWA LUB KOŁA
WYNOSI ROCZNIE PO 30 GROSZY OD OSOBY

ADRES ZARZĄDU GŁÓWNEGO LIGI OCHRONY PRZYRODY: WARSZAWA, NOWY ŚWIAT 2.
KONTO P. K. O. 17.410.

NIEDAWNO WYSZEDŁ DRUKIEM ZESZYT 2 WYDAWNICTWA
INSTYTUTU GEOLOGICZNEGO I TOWARZYSTWA MUZEUM ZIEMI

P. T.:

ZABYTKI PRZYRODY NIEOŻYWIONEJ

Z LICZNYMI TABLICAMI I ILUSTRACJAMI

DO NABYCIA W KSIĘGARNI KASY IM. MIANOWSKIEGO, WARSZAWA, PAŁAC STASZICA

